



Satversmes tiesa

Kopsavilkums

• Lieta Nr. 2022-31-03

• 29.06.2023.

Pirmsskolas izglītības pedagogu zemākā darba algas
likme neatbilst Satversmei

Satversmes tiesa 2023. gada 29. jūnijā pasludināja spriedumu lietā Nr. 2022-31-03 “Par Ministru kabineta 2016. gada 5. jūlija noteikumu Nr. 445 “Pedagogu darba samaksas noteikumi” 1. pielikuma 4. tabulas 3. punkta un 3. pielikuma 7. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 107. pantam”.

APSTRĪDĒTĀS NORMAS

Ministru kabineta 2016. gada 5. jūlija noteikumu Nr. 445 “Pedagogu darba samaksas noteikumi” 1. pielikuma 4. tabulas 3. punkts redakcijā, kas stājās spēkā 2023. gada 1. janvārī nosaka, ka pirmsskolas pedagoga zemākā mēneša darba algas likme ir 1070 *euro*.

Ministru kabineta 2016. gada 5. jūlija noteikumu Nr. 445 “Pedagogu darba samaksas noteikumi” 3. pielikuma 8. punkts redakcijā, kas tiks piemērota no 2023. gada 1. septembra nosaka, ka pirmsskolas izglītības pedagoga kopējā darba slodze gadā ir 1760 stundas, darba slodze nedēļā ir 40 astronomiskās stundas, savukārt mācību stundu un nodarbību vadīšanai paredzētas 34 stundas.

AUGSTĀKA JURIDISKA SPĒKA NORMAS

Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. panta pirmais teikums nosaka: “Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā.”

Satversmes 107. pants: “Ikvienam darbiniekam ir tiesības saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu, kas nav mazāka par valsts noteikto minimumu, kā arī tiesības uz iknedēļas brīvdienām un ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu.”

LIETAS FAKTI

Lieta ierosināta pēc trīsdesmit astoņu 13. Saeimas deputātu pieteikuma. Apstrīdētās normas paredzot atšķirīgas zemākās mēneša darba algas likmes pirmsskolas izglītības pedagogiem, salīdzinājumā ar pārējās vispārējās izglītības pakāpēs nodarbinātajiem pedagogiem. Tāpat apstrīdētās normas pirmsskolas izglītības pedagogiem paredzot atšķirīgu vienai mēneša darba algas likmei atbilstošo darba slodzi, un šādas atšķirības esot nesamērīgas, jo normatīvajos aktos pirmsskolas izglītības pedagogiem noteiktas līdzīgas un atsevišķās situācijās pat tādas pašas prasības kā pārējās izglītības pakāpēs nodarbinātajiem pedagogiem.

TIESAS SECINĀJUMI

Satversmes tiesa secināja, ka izskatāmās lietas pamatjautājums ir par to, vai tiesiskās vienlīdzības principam atbilst tāds tiesiskais regulējums, kas noteic, ka pirmsskolas izglītības pedagogu zemākā darba algas likme atšķiras no citiem pedagogiem noteiktās likmes. [13.2.].

Lai noskaidrotu Satversmes 91. panta pirmā teikuma saturu un pārbaudītu, vai pirmsskolas izglītības pedagogus un pārējās vispārējās izglītības pakāpēs nodarbinātos pedagogus vieno kopīga un būtiska tiem piemērota pazīme, Satversmes tiesa ņēma vērā Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 7. panta "a" punkta "i" apakšpunktā noteikto, ka ikvienam ir tiesības uz taisnīgiem un labvēlīgiem darba apstākļiem, kas citstarp ietver nodarbināto tiesības saņemt vienlīdzīgu atlīdzību par vienādas vērtības darbu. Satversmes tiesas uzsvēra, ka vienādas darba samaksas princips ir atzīts par vienu no sociālā taisnīguma elementiem. Tas attiecas ne tikai uz gadījumiem, kad nodarbinātie veic vienu un to pašu darbu, bet arī uz gadījumiem, kad nodarbinātie veic vienādas vērtības, tomēr pēc satura atšķirīgu darbu. Tāpēc vienādas darba samaksas princips piemērojams arī tajos gadījumos, kad nodarbinātie veic tādu darbu, kuram var būt atšķirīgi pienākumi un to veikšanai nepieciešama atšķirīga kvalifikācija un prasmes [15.2.].

Lai novērtētu, vai pirmsskolas izglītības pedagogi veic vienādas vērtības darbu kā pamatizglītības pakāpē un vidējā izglītības pakāpē nodarbinātie pedagogi, Satversmes tiesa vērtēja šādus kritērijus: 1) veicamajam darbam nepieciešamās prasmes; 2) personiskais ieguldījums un atbildība; 3) darba apstākļi. [16.].

Vērtējot pirmsskolas izglītības pedagoga darba veikšanai nepieciešamās prasmes, atbildību un darba apstākļus, Satversmes tiesa atzina, ka konstatētās atšķirības pirmsskolas izglītības pedagoga un pārējās vispārējās izglītības pakāpēs nodarbināto pedagogu darbā ir saistītas ar mācību organizācijas formu, izmantojamām metodēm un paņēmieniem. Satversmes tiesa uzsvēra, ka visu pedagogu darbs neatkarīgi no tā, kurā vispārējās izglītības pakāpē viņi strādā, ir vērsti uz vienu kopīgu mērķi – nodrošināt kvalitatīvas vispārējās izglītības ieguvī –, un šā darba veikšanai nepieciešamās prasmes, atbildība un darba apstākļi ir līdzvērtīgi, neraugoties uz katrā izglītības pakāpē izglītojamo vecuma posma īpatnībām. Tādējādi pirmsskolas izglītības pedagogi, vispārējās pamatizglītības pedagogi un vispārējās vidējās izglītības pedagogi veic vienādas vērtības darbu. [16.4].

Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētās normas paredz atšķirīgu attieksmi pret vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos esošām personu grupām, kā arī to, ka ar apstrīdētajām normām paredzētā atšķirīgā attieksme ir saistīta ar ietekmi uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem. Lai arī Ministru kabinets ir nolēmis nevienlīdzību pirmsskolas izglītības pedagogu zemākās darba algas likmes ziņā novērst līdz 2025. gada 1. janvārim un vairākkārt grozījis apstrīdētās normas, pakāpeniski izlīdzinot pirmsskolas izglītības pedagogu zemāko darba algas likmi, tomēr Satversmes tiesa atzina, ka apsvērumi, kas saistīti ar nepieciešamību nodrošināt valsts budžeta un pašvaldību budžetu stabilitāti, nav pietiekami, lai pamatotu atšķirīgās attieksmes leģitīmo mērķi. Līdz ar to apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.[17.], [19.].

- Satversmes tiesa nosprieda:

atzīt Ministru kabineta 2016. gada 5. jūlija noteikumu Nr. 445 "Pedagogu darba samaksas noteikumi" 1. pielikuma 4. tabulas 3. punktu redakcijā, kas ir spēkā no 2023. gada 1. janvāra, un 3. pielikuma 8. punktu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no 2024. gada 1. janvāra.